

ALMAN BASININDA TÜRKLER VE TÜRKİYE

Yard. Doç. Dr. Füsun ALVER*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, milyonlarca Türk'ün yaşadığı Almanya'da medyanın Türklere ve Türkiye'ye bakış açısını ve bu konularda üretilen haberlerin biçimsel özelliklerini ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında Almanya'da ulusal çapta, günlük yayınlanan Frankfurter Allgemeine Zeitung ve Süddeutsche Zeitung'da "Türkler" ve "Türkiye" ye ilişkin haberler 1 Ocak 2000-31 Aralık 2000 tarihleri arasında içerik analizine tabi tutulmuştur. Düşüncenin yönlendirmesinde önemli fonksiyona sahip olan medyanın, yabancı düşmanlığı hatta ırkçı kıvılcımların yakılmasında önemli bir rol oynadığı gözlenmektedir. Alman medyası yabancı düşmanlığı ve aşırı sağcı şiddeti körüklemekte, yabancılar ve bu kategori içinde yer alan Türklere ilişkin negatif haberler üretmektedir. Türkler, Alman toplumuyla bütünleşmek istemeyen veya bütünleşme yeteneği bulunmayan bir ulus olarak tasarlanmaktadır. Bunun yanında Türkiye, insan hakların çığneyen, demokrasiyi yerleştirme yeteneğine sahip olmayan ve bu konuda Avrupalıların yardımına gereksinim duyan, modern ile gelenekselin çatıştığı bir ülkedir.

PROBLEMİN BELİRLENMESİ

Göç edilen Avrupa ülkelerinin başında Almanya gelmektedir. Almanya'ya göç süreci yaklaşık kırk yıldan bu yana sürmekte hükümetin, muhalefet partilerinin ve kamuoyunun konuya duyarlılığı artmaktadır. Almanya'nın bir göç ülkesi olduğu gerçeği uzun yıllar kabul edilmemiştir ve buna karşı çıkanlar hala bulunmaktadır. Farklı uluslardan işçilerin Almanya'ya "misafir işçi" sıfatıyla gelip, uzun yıllar bu ülkede kalmalarına ve önemli bir bölümünün ülkelerine geri dönmeyeceklerinin anlaşılmasına karşın onlara ilişkin başka nitelendirmelerle birlikte "misafir işçi" nitelendirmesi hala sürmektedir. Aşırı sağcı gruplarla, yabancı işçiler arasında çatışmalar çıkmakta, dövülerek, evleri yakılarak öldürülenlerin artan sayısı, Hitler'in iktidarı döneminde yaşanan korkunç ırkçılığı anımsatmaktadır. Mölln, Rostock, Hoyerswerda, Solingen ve Lübeck faciaları düşünüldüğünde yabancı düşmanlığının, aşırı sağcılığın ve anti semitizmin, Almanya'da modernizmin kaybedicilerinin marjinal ya da sıradan reaksiyonları olmadığı anlaşılır. Yabancı düşmanlığını haklılaştırmaya çalışan işsizlik veya günah keçisi arayışı gibi basit açıklama çabaları yetersiz kalmaktadır.

* Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Almanya’da gözlenen yabancı düşmanı hatta ırkçı eylemlere kuşkusuz Almanya’da yaşayan Türklere de maruz kalmaktadır. Almanya’ya ilk gittiklerinde çiçeklerle karşılanan Türklere, artık farklı bir tavır ve söylemle yaklaşılmaktadır. “Günümüzde Almanya’da egemen söylem halkçı-ulusal bir çizgiden ulusçu bir çizgiye yönelmektedir. Bununla birlikte demokratik eğilimler ütopyik potansiyeli içermekte ancak bu diğer söylemin gerisinde kalmaktadır” (Jeager & Jeager, 1993, s. 49).

Ruhrmann (1997, s. 64), Almanya’da egemen söylemin konusunu ve içeriğini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

Söylem akınlar, baskın, fezeyan ve felaketlere ilişkindir. Almanya’ya gelen yabancılar, ekonomik sığınmacılar veya sözde sığınmacılar olarak nitelendirilmektedir. Böylece açıkça veya üstü kapalı olarak ülkelerine geri dönmeleri istenmektedir. Tehlike semantiğinin kullanılması politika ve toplumda göç süreçlerinin şekillendirilmesinin sorgulanmasını riske sokmaktadır.

Medya, sosyal gerçekliği tasarlamakta, yeniden üretmekte ve söyleminin geniş kitleler tarafından benimsenmesini sağlamaktadır. Yabancıların gelişine, doğal felaketlerden esinlenerek yapılan benzetmeler, göç olgusunun karşı konulamaz, başa çıkılmaz olduğu düşüncesini yaratarak toplumda endişe uyandırmaktadır. Almanya’da yabancılar ve Türklere ilişkin nitelendirmeler felaket mecazları ile yapılmaktadır. Almanya’ya “akın akın” gelen yabancıardan, Türklere ve Türkiye’de, Almanya’ya gelmek için bekleyen milyonlarca insandan söz edilmekte, buna karşılık Almanya artık insan kabul edemeyecek, tıklım tıklım dolu ve batmak üzere olan bir gemiye benzetilmekte, geminin batmaması için yabancıların bu gemiden hemen indirilmesi istenmektedir. “Dışarıda sembolik olarak kaos, virüs, baskın ve akın vardır. Bu akının botlardan, virüslerin ise bağışıklık sistemini çökertmeden bedenden uzak tutulması gerekmektedir” (Link, 1993, s. 36).

Alman toplumu, yabancılar ile ilişkin enformasyonun büyük bir bölümünü medyadan edinmektedir. Toplum, medyadan davranış ve eylemleri yönlendirecek güvenilir sunumlar beklemektedir. Böylece gazetecilerin modern toplumda sahip oldukları rolün önemi belirginleşmektedir: medya aydınlatıcı ve yol gösterici olmalıdır. Medya varolan sistemin parçası olarak toplumsal grupların yalnızca konumlarını göstermemekte, modeller de sunmaktadır. Bu nedenle medyanın yaşamı yönlendiren sosyalizasyon kurumu olarak önemli etik sorumluluğu vardır. “Medya, toplumsal bir fenomen olan yabancı düşmanlığında büyük bir sorumluluğa sahiptir. Medya hem gerçeği sunmakta hem de onu yeniden üretmektedir” (Fazlic, Joepgen, Kollbeck, Möltgen, Sievert, Thanscheidt &

Ruhrmann, 1995, s. 17). Ancak günümüzde medyanın yarattığı gerçekliğin sorumluluğunu üstlenmediği gözlenmektedir.

Medya stereotipler aracılığıyla önyargıların yeniden üretilmesine katkıda bulunmakta ve toplumu etnik ayrımcılığa yönlendirmektedir. “Stereotipler, yönlendirme fonksiyonuna sahiptir. Farklı materyalleri düzenler ve karmaşıklık yerine sadeleştirmeyi getirir. Stereotipler, realite oluşturan etki üreterek, özdeşleştirme olanağı sunar ve bu yeni realite ilişkisi içinde büyüyebilir” (Müller, 1997, s. 211). Medya, yabancıları negatif tasarladığı gibi onların kendilerini ifade etmelerine de izin vermemekte, yabancı düşmanı grupların düşüncelerini ifade edebildikleri bir platforma dönüşebilmektedir. Özellikle televizyondaki çeşitli programlarda aşırı sağcı ve neonazi grupların kendilerini ifade etmelerine olanak sağlanması yabancı sever gruplar tarafından eleştirilmektedir.

Yabancılar kendilerini ifade edemedikleri gibi yabancıları temsil eden kuruluşların temsilcilerine de medyada söz hakkı tanınmamaktadır. Yabancılar medyada çok nadir süje olarak temsil edilmekte, genellikle bir obje ve belirli kararların adresi olarak yer almaktadır. Onlar pasif kalmakta, kendi yaklaşımlarından çok Almanların perspektifinden temsil edilmektedir. Bu durum, problemlerini toplum karşısında tanımlayamamalarına ve uygun çözüm üretilmesine katılamamalarına neden olmaktadır (Hömborg & Schlemmer 1995, s. 19).

Alman basınında yabancıların imajını belirlemeyi amaçlayan araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar içinde Delgado, Merten ve Ruhrmann tarafından gerçekleştirilen çalışmalar önemlidir. Almanya’da yaşayan misafir işçilere ilişkin ilk haber analizi Delgado (1972) tarafından yapılmıştır. Delgado, “Basında Misafir İşçiler” başlıklı çalışmasını Almanya’nın Kuzey Ren Vestfalye eyaletinde yayınlanan 84 gazetede yer alan 3000’nin üzerinde haberi analiz ederek gerçekleştirmiştir. 1966-1969 yıllarını kapsayan çalışmada, haberler “sansasyon-kriminalite”, “good-will”, “haber ve raporlar” ve “çalışma hayatı” olarak kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonucuna göre, gazetelerde yayınlanan kriminal haberlerin sayısı giderek yükselirken, “good-will” haberlerin sayısı giderek azalmaktadır. Delgado, Alman basınında yabancılarla ilgili olarak yer alan haberlerin yaklaşık dörtte üçünde yabancıardan “tehlikeli”, “kriminal” ve “şiddete eğilimli” şeklinde söz edildiğini ve kriminal haberlerin en fazla Türklere ilişkin olduğunu belirlemiştir. Kuşkusuz bu tür haberler daha sonraki yıllarda şiddetlenecek olan Türk düşmanlığının temelini oluşturmuştur. Delgado, gazetecilerin yabancı işçilere hangi özellikleri atfettiklerini ve bu özelliklerin nasıl meşruiyet kazandıklarını da incelemiştir. Yabancılar yönelik pozitif düşünceler kategorisi kapsamına “Misafir işçilere gereksinimimiz var”, “onlarla ilgilenmeliyiz”, “onlara dostça davranmalıyız”, “ekonomimizin iyiye gitmesini

onlara borçluyuz” ve “temelde insanlar eşittir” görüşlerine yer vermiştir. Oluşturulan kategoriler kapsamında son kategorinin insanların eşitliğini ön plana çıkararak enstrümantal karaktere sahip bulunmadığı gözlenmektedir. Negatif haberler yabancıları sırnaşık, can sıkıcı ve tedirgin edici göstermektedir. Negatif haberlerin içeriklerine göre yabancılar hoş bir görüntüye sahip değildir ve sevimlidir. Yabancılar güney ülkelerinin sıcak kanlı insanlarıdır ve ülkelere geri gönderilmeleri eğilimi ağır basmaktadır. Almanların yabancı işçilere mutlaka gereksinimi yoktur. Negatif haberlerin en son kategorisinde ise ırkçı bileşenler yer almış, yabancıların farklı bir insan tipine ait olduğu ileri sürülmüştür. Yapılan analizler haberlerin çelişkili olduğunu da göstermiştir. Buna göre, her yerde olduğu gibi misafir işçiler arasında da iyi ve kötü insanlar vardır. Çelişkiler kategorisinin ikinci sırasında yabancıların gerekli bir rahatsızlık olduğu düşüncesi yer almaktadır; işverenler için yabancı işçiler hoş gelmiştir ancak onlar Almanların yaşamından uzak durmalıdır. Üçüncü sırada yabancı işçilerin vazgeçilmez olduğu ancak her zaman Almanya’da kalma olasılığının tehlikesine dikkat çekilmiştir. Bunun yanında günün hoş gelen misafir işçisinin yarının tehlikeli iş rakibi olabileceği ileri sürülmüştür. Delgado’nun elde ettiği bulgulara göre yabancılarla ilgili kriminal haberler aşırı vurgulanmaktadır. Misafir işçilere ilişkin problemler “insanlık” yönelimli değil, “aktüalite” ve “dışlama” yönelimlidir. Haberler tek yanlı, noksan, düşünceyi yönlendirici, ayrıntısız ve şablon biçimindedir.

Merten ve Ruhrmann (1986)’ın yönlendiriciliğinde oluşturulan araştırma ekibi ise Alman basınında yabancıların imajını ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma, hergün yayınlanan 13 gazetenin yanı sıra haftalık yayınlanan üç dergiyi ve iki magazin dergisini kapsamıştır. Toplam 2216 haber metninin niteliksel ve niceliksel analize tabi tutulduğu bu çalışmada, 87 değişken sistematik olarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, basın yabancılarla ilişkin gerçekliği belirli kriterlere göre vurgulamaktadır. Bu kriterlerin başında negatiflik gelmektedir. Yabancılarla ilişkin haberlerin üçte biri kriminal içeriklidir. Bazı uluslara mensup yabancılarla ilişkin çok fazla haber yapılırken bazılarının ilişkin haber sayısı azdır. Araştırma sonucuna göre negatif haberler kapsamında Portekiz, İtalyan ve İspanyollara göre en fazla Türklerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Türklerle ilgili haberlerin % 61’inde milliyetin vurgulandığı belirlenmiştir. Merten tarafından yapılan bu araştırmanın sonuçları özellikle büyük şehirlerdeki işsizlik oranı göz önünde tutularak yorumlanmıştır. İşsizliğin yoğun olduğu büyük şehirlerde yayınlanan ve etkili olan gazetelerde yabancılarla ilişkin daha fazla negatif haber belirlenmiştir. Merten araştırmasında 1980’li yılların ikinci yarısına kadar daha çok “Türk problemi”nin olarak görülen yabancı probleminin “sığınmacı problemi”ne dönüştüğünü gözlemiş ve basının çeşitli ülkelerden gelen sığınmacılar üzerinde yoğunlaştığını saptamıştır.

Delgado (1972) ile Merten ve Ruhrmann (1986) tarafından tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarının ortak noktaları şöyle belirlenebilir: basın haberleri ile sosyal gerçeklik belirli kriterlere göre yansıtılmaktadır. Haber faktörleri arasından en çok negatifliğin kullanıldığı saptanmış ve yabancıların kriminal olaylarla haberleştirildikleri gözlenmiştir. Yabancılar arasında “istenen” ve “az istenen” gruplar ayrımının yapıldığı gibi “misafir, sanatçı ve sporcu” ayrımı da yapıldığı ve bu grupların dolaylı ve dolaysız olarak değerlendirildikleri belirlenmiştir. Etnikmerkezci değerlendirmelerin sıkça yapıldığı, batı kültürünü, dinini ve geleneklerini benimsemiş Yunanlılar, İtalyanlar ve İspanyollara ilişkin haberlerin pozitif olduğu, buna karşılık uzak ve bilinmeyen bölgelerden gelen yabancılara ilişkin haberlerin negatif olduğu ortaya çıkarılmıştır. Özellikle Türklere ilişkin haberlerin daha negatif, kriminal ve dikkat çekici olduğu belirlenmiştir. Buna göre, belirli grup ve uluslar negatif haberlerle aşırı temsil edilmekte ve Alman kültürüne, Hıristiyan dinine karşı bir tehdit olarak sunulmaktadır. Yabancılar Almanların elinden iş yerlerini alabilecek rakip gruplar olarak tasarlanmaktadır. Analiz kapsamında yer alan bulvar gazeteleri yabancıyı hem tehdit edici hem de egzotik olarak sunmuştur. Araştırmacıların elde ettikleri bulgular, basının yabancı kültürlerle ilişkin negatif imaj oluşturduğunu, önyargı ürettiğini ya da var olan önyargıları pekiştirdiğini göstermektedir.

Alman basınında Türkiye'nin imajı ise, Gür (1998) tarafından araştırılmıştır. 1987-1995 yıllarını kapsayan bu çalışmada Almanya'da yayınlanan günlük dört fikir gazetesinde Türkiye'ye ilişkin toplam 3826 haber incelenmiştir. Araştırmada Türkiye'ye ilişkin haberler, Avrupa Birliği- Türkiye İlişkileri açısından ele alınmıştır. Basında Türkiye tasarımının nasıl yapıldığını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma sonunda, Türk dış politikasına, dolaylı olarak Avrupa-Birliği-Türkiye İlişkilerine, Türk-Alman İlişkilerine, Almanya'da ve Türkiye'de gözlenen “Kürt” sorununa sıkça yer verildiği belirlenmiştir. Çalışmada en fazla insan hakları ve “Kürt” sorununun gündeme getirildiği gözlenmiştir. Türkiye'ye ilişkin haberlerin % 48.3'ünde açık yoruma, % 23'ünde gizli yoruma rastlanmış, haberlerin % 28.7'sinin ise yorumsuz verildiği gözlenmiştir. Gür tarafından Türkiye ve Türklere ilişkin gerçekleştirilen haber analizi, yorumla verilen haberlerin tarafsız ve pozitif içerikli olmadığını ortaya koymuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada yabancılık sorunu ve Almanya'ya göç incelenerek, çok sayıda Türk'ün yaşadığı Almanya'da, basının Türklere ve Türkiye'ye ilişkin ürettiği haberler analiz edilerek, Türk işçilerinin nasıl temsil edildiği ve Türkiye'nin nasıl tasarlandığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Daha önce Delgado (1972) ile Merten ve Ruhrmann (1986) tarafından Almanya'da yabancıların dolayısıyla Türklerin medyada temsilini ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı

Almanya’da yayınlanan Frankfurter Allgemeine Zeitung ve Süddeutsche Zeitung’da Türklere ve Türkiye’ye ilişkin yer alan haberlerin analizinin sonucunda elde edilen verilerin Delgado (1972), Merten ve Ruhrmann (1986) ve Gür (1998) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak geçen süre içinde Türklere ve Türkiye’ye yaklaşımın değişip, değişmediği ya da ne ölçüde değiştiğini belirlemeye çalışmaktır.

Araştırma Objesi ve Yöntemi

Araştırmaya bazı varsayımlardan hareket edilerek başlanmıştır. Araştırma varsayımları şunlardır:

1.Varsayım: Delgado (1972) ile Merten ve Ruhrmann (1986) tarafından Almanya’da yabancıların dolayısıyla Türklere de medyada temsilini ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. Frankfurter Allgemeine Zeitung ve Süddeutsche Zeitung’un da içinde bulunduğu pek çok Alman gazetesi ve dergisini kapsayan haber analizlerinin sonucunda alman basınında yukarıda açıklandığı gibi Türklere ilişkin negatif bir yaklaşım vardır. Bu çalışmanın varsayımına göre, Delgado’nun 1966 yılında başlattığı haber analizlerinden elde ettiği sonuçların üzerinden yaklaşık otuzbeş yıl, Merten ve Ruhrmann’ın araştırmasının üzerinden de yaklaşık onbeş yıl geçmesine karşın Alman basınında Türklere yaklaşım pozitif bir eğilim görülmemiş, basının Türklere yönelik negatif yönelimli habercilik anlayışı devam etmiştir. Benzer şekilde Türkiye de Alman basınında negatif temsil edilmekte ve Gür’ün saptadığı yorumlu haber anlayışı sürmektedir. Türklere ve Türkiye’ye yönelik negatif habercilik iddiam aşağıda yer alan varsayımlarda ayrıntılı olarak yer almaktadır.

2.Varsayım: Almanya’da yayınlanan ve muhafazakar bir yayın çizgisine sahip olan FAZ, sol eğilimli SZ’a göre, Türklere ve Türkiye’nin resmini daha negatif çizmekte, Türklere ve Türkiye ile ilgili negatif olaylara pozitif ve nötr olaylardan daha fazla yer vermektedir.

3. Varsayım: Türklere suç işlemeye eğilimli, saldırgan, tehditkar veya zavallı kişiler olarak tasarlanmakta, entegrasyona yeteneksiz oldukları ileri sürülmekte, bu eğilim Türk ulusunu kapsayacak şekilde genelleştirilmektedir. Buna karşılık Almanlar, diğer yabancılarla olduğu gibi Türklere de yardım etmeyi seven, fedakar ulus olarak kurulurken, Türklere, Almanya’nın ekonomik ve sosyal sistemini sömüren, Alman halkına yük getiren bir ulus olarak tasarlanmaktadır.

4. Varsayım: Basın Türklere, kendilerini ifade etme olanağı sağlamamaktadır. Basın, Alman toplumunun Türklere, daha iyi tanınmasını sağlayacak haber üretmemektedir. Türklere yaşam koşullarına ve kültürel özelliklerine ilişkin

haberlere çok az yer vermektedir. Benzer şekilde Türkiye'nin de daha iyi tanınmasını sağlayacak sosyo-kültürel içerikli haberler çok az üretilmektedir.

5.Varsayım: Alman ekonomisinin içinde bulunduğu olumsuz koşullardan, işsizlikten dolayı veya dolaysız olarak diğer yabancı işçilerle birlikte Türk işçiler de sorumlu tutulmaktadır.

6. Varsayım: Türkiye Avrupa Birliğine üye olmak isteyen ancak bunun için gerekli koşullara sahip olmadığı gibi kendisinden istenilen sorumlulukları yerine getirmeyen bir ülke olarak görülmekte ve gösterilmektedir. Türkiye, insan haklarına saygı göstermeyen, demokrasiyi yerleştirme yeteneğine sahip olmayan, ekonomisi kötü bir ülke olarak tasarlanmaktadır. Buna göre Türkiye, sert politik çatışmaların, laik-anti laik çatışmasının yaşandığı, radikal İslam'ın tehdidi altında, terör eylemlerinin yapıldığı bir ülkedir.

7.Varsayım: Haberlerde, olayın gelişimine ilişkin arka plan bilgisi yetersiz ve yüzeyseldir.

8.Varsayım: Medya, haberlerinde “biz/Almanlar” ve “onlar/Türkler” ayrımı yaparak, Türklerin ve Türkiye'nin Almanya karşısındaki öteki konumunu ve “Türkler” ile “Almanlar” ve “Türkiye” ile “Almanya” arasındaki iktidar ilişkilerini yansıtmakta ve yeniden üretmektedir.

Alman basınında Türklerin ve Türkiye'nin nasıl temsil edildiğini ve tasarlandığını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada 1 Ocak 2000- 31 Aralık 2000 tarihleri arasında, oniki ay boyunca Almanya'da ulusal çapta yayımlanan Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) ve Süddeutsche Zeitung (SZ) incelenmiştir. Araştırma süresinin 1 Ocak 2000-31 Aralık 2000 tarihleri arasında kapsamının nedeni Alman basının günümüzde Türklere ve Türkiye'ye yaklaşımını belirlemektir. Şu ana kadar bu dönemi kapsayan yayımlanmış araştırma bulunmamaktadır. Araştırma objelerinin, farklı siyasi eğilimlere sahip olması, Türklere ve Türkiye'ye farklı yaklaşımları gösterebileceği düşünülerek uygun görülmüştür. FAZ, muhafazakar-liberal kimliğe, ulusal çapta okuyucu kitlesine ve ülkenin en geniş muhabir kadrosuna sahiptir. Diğer gazetelerden farklı olarak dış politika ve ekonomi haberlerine geniş yer vermektedir. SZ, ise siyasi yelpazede sol-liberal olarak tanımlanabilecek bir eğilime sahiptir. Ulusal çapta okuyucu kitlesine sahip olan SZ, özellikle Baviera Eyaletinde etkilidir.

Bu çalışmada FAZ ve SZ'da yer alan gazete yazı türlerinden yalnızca haberler seçilerek, Alman Bilimadamı Klaus Merten tarafından geliştirilen içerik analizi yöntemine göre, haberler analiz edilmiştir. Merten (1995, s. 15)'e göre, “İçerik analizi, bir metnin açık içeriksel karakteristiklerinden yararlanarak, açık olmayan

karakteristiklerinin ve bağlamının araştırılıp, sosyal gerçekliğin ortaya çıkarılmasını amaçlayan bir yöntemdir". Seçilen içerik analizi yöntemi araştırma materyalinin seçilmesi, araştırma zamanının belirlenmesi ve nedenselleştirilmesi, araştırma materyalinin sağlanması ve analiz edilecek gazete yazım türünün seçilmesi, kategorilerin oluşturulması, örneklemin belirlenmesi, kodlama ve sonuçların yorumlanması aşamalarını kapsamaktadır. İçerik analizi, varsayımların formüle edilmesi ve buradan hareketle oluşturulan değişkenlerin kategori sisteminde somutlaştırılmasına dayanan bir araştırma yöntemidir. Değişkenler, araştırmanın esas perspektifini ve yanıtlanmaya çalışılan soruları ortaya koyar ve kategorilerle birlikte varsayımlara bağlıdır. Bu çalışmanın yayınlanabilmesi için sayfa sayısının sınırlı tutulması gerekmektedir. Bu nedenle kategoriler tek tek tanımlanamayacaktır. Analiz kapsamına Türkler ve Türkiye'yle ilgili tüm haber kategorileri dahil edilmiştir. Toplam 607 haberin analiz edildiği çalışmada, toplam 57 değişkeni (haber metni ve fotoğrafın yüzey ölçüsü, içerik kategorisi, konu kategorisi, değerlendirmeler v.b) içeren biri Türklere diğeri ise Türkiye'ye ilişkin iki kodlama çizelgesi ve sekiz varsayım geliştirilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sınamak için haber materyalleri iki kez kodlanmış ve elde edilen bulgular birbiriyle uyumlu bulunmuştur. Geçerliliği sağlamak için de kategorilerin sınırları mümkün olduğu kadar kesin olarak belirlenmeye çalışılmış, kodlama çizelgesi ve elde bulunan tüm enstrümanlar deneme aşamasını aşarak sınanmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

YABANCILIK SORUNU VE GÖÇ SÜRECİNDE ALMANYA'NIN POLİTİKASI

Yabancı Kategorisinin Göreliliği ve Negatifliği

Yabancı çoğu kez kendinden ayrı olarak tasarlanır. O, coğrafi ve kültürel olarak uzakta bulunan birisidir. Kendi ve yabancı kültürün insanları ayrı dünyaların insanları olarak düşünülmemektedir. Bu, bugün gelen ve yarın gitmeyip, kalan modern yabancı için de geçerlidir çünkü; yabancıları çok uzaklara gitmeye iten ve çoğunluk için problem haline getiren "yakınlık" gibi görünmektedir. Yabancıyla kendi arasındaki ilişki, "yakın" ve "uzak" tarafından belirlenmektedir.

Waldenfels (1993, s. 57) buna aşağıdaki cümlelerle açıklık getirir:

Yabancı başka bir yerdedir, benim bulunmadığım ve hiçbir zaman da bulunmayacağım bir yerdedir. Yabancı, kendi alanının dışından gelendir. Yabancı, başka birine ait olandır; yabancı, yabancı türde, yabancı olandır. Yabancıyı kendinden farklı kılan ve karşısı yapan geldiği yer ve sahip olduklarıdır. Geldiği yer kültürel olarak da farklı şekillendirilmiştir.

Yabancı'nın sosyolojik biçimi, bir yerden başka bir yere giden yolcu kavramını ve belirli bir yerde kalan kişi olarak karşı kavramı da içermektedir. Başka türlü ifade edersek yabancı, gelip giden bir yolcu değildir. O, başka bir yere taşınmamış olmasına rağmen gelmenin ve gitmenin ayrılığını aşamamış potansiyel gezgindir. O, başından beri ait olmadığı ve kendisinin bazı nitelikler kattığı sınırlı bir mekanda hareket etmektedir. Yabancılık ait olmama ve güvensizlik anlamında kullanılabilir. Birinci durumda sosyal, ikinci durumda ise kültürel yabancılık söz konusudur. Kavramsal ayrımlar daha çok analitik-bulgusal türdedir. Sosyal yabancılık, ötekinin ait olmamasının dikkat çekmesi halinde ortaya çıkar. Bu boyutuyla yabancılık, dışlayan sınır çekmenin bir sonucudur. "İç yabancılık" biçimsel olarak ait olan bir kişinin ya da grubun kendini ait hissetmemesi ya da geriye kalan topluluk araya mesafe koyuyorsa söz konusudur. Ait olmamanın tüm yüklemeleri biçimsel sınırlandırmaya dayanmaz. Kültürel boyutta yabancı, bilişsel açıdan daha az bilinendir. Kültürel yabancılık deneyimi, anlayabilme sınırlarımızı gösterir ve beklentilerimizin rastlantısallığını (başka türlü olabileceğini) gözler önüne serer. "Yabancılık, sosyal bilimlerin bir kategorisi değildir. Yabancıyla belirsiz, daha da kötüsü polemik içeren düşünceler bağlantılandırılmaktadır. Bir şeyi ya da kimseyi yabancı olarak nitelendiren birisi ya onu tanımadığını, anlamadığını ya da o şeyden kendisini duygusal olarak sınırladığını ifade etmektedir" (Ladwig & Münkler, 1997, s. 9).

Yabancılık kişilere, objelere veya bölgelere atfedilir; o yerleşikliğe göre negatif belirlenmiştir. Yerleşikler için bilinen ve güvenilir olanı yabancı bilmemektedir, bu nedenle güvensizdir ve bilgi edinmeye çalışmaktadır. Yabancılık her iki taraf tarafından keşfedilen ait olmamadır. Yerleşikler organize bir grup oluşturur, yabancılar ise az veya çok izole edilmiş olarak bu grubun karşısında yer alır. Bu grup kendi alanında neyin "normal" neyin "anormal" ya da "başka" olacağını belirler. Yabancı, kendisinin bilmediği davranış kriterlerine tabidir bu nedenle öyle tanınmaktadır.

Stagl (1997, s. 86) bu konudaki görüşlerini aşağıdaki gibi açıklar:

Yabancılığın mekansal olduğu gibi zamansal bir yanı da vardır; o yavaş yavaş güvenilir hale gelerek kendini yitirir. Kendi grubunun alt grupları da vardır; kendi içinde yabancılığa sahiptir. Bunun gibi yabancılık kategorisi de heterojendir; artık yabancı olarak görülmeyenden yabancı'nın en yabancı olarak nitelenene kadar yabancılık derecesi vardır.

Yabancı, yarattığı korku nedeniyle sınırlandırma ve aşığılamayla ifade edilen düşmanlıkla karşılaşmaktadır. Kişinin ya da grubun yabancı olarak tasarlanmasını etkileyen birkaç neden vardır. "Yabancı olmak kişinin kendisi tarafından belirlenmemektedir. Öncelikle somut tarihsel an, geçmiş, şimdi ve geleceği ile

yaşanılan belirli mekan, kendisiyle ilişki kuran, “yabancı olmayan” ve iktidara sahip bulunanlar, mevcut duruma meşruiyet sağlamakta ve yabancıyı yapılandırmaktadır” (Bielefeld, 1998, s. 11).

Yabancılığa yapılan her yükleme iletişimsel bir eylemdir. Önemle belirtilmesi gereken yabancılığın doğal bir özellik olmadığıdır. Yabancılık medyanın da katıldığı sosyal tasarlama süreci ile bazı kişilere ya da etnik gruplara atfedilmektedir. Yabancı düşmanlığına karşı yabancıların pozitif özellikleri ve etik değerlerin dikkate alınması gerekmektedir.

Almanya'nın Göç Politikası ve Çelişkileri

1960'lı yıllardan itibaren Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinden göçmen işçilerin önce yavaş yavaş sonra da akın akın gelmeye başladığı Almanya, 1973 yılına kadar çalışma sürelerine ilişkin düzenleme yapmamıştır. 1973 yılında alınan bir kararla Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelere işçi alımı durdurulmuştur. Almanya, iş pazarı kaygıları ile yabancı işçilerin sosyal problemlerine ve aileleri ile ilgili sorunları karşısında kararsız bir politika izlenmiştir. 1973 yılında dönemin iktidarda bulunan Sosyal Demokrat ve Özgürlükçü Demokrasi Partileri, yabancıların çalışma esaslarına ilişkin bir karar almıştır. Bu karara göre, yabancı işçiler ülkelere dönmeleri için zorlanmayacaktır. Ancak kararda günümüzde de ısrarla belirtildiği gibi Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığı vurgulanmıştır. 1976 yılında ise iş pazarına bakış açısı korunmakla birlikte yabancıların insani ve sosyal istekleri biraz daha dikkate alınmaya başlanmıştır. Yabancıların barınma, çalışma ve izin haklarında iyileştirme çalışmaları başlatılmış ve ikinci jenerasyon için entegrasyon çabaları yoğunlaştırılmıştır.

1979 yılında “Almanya’da yabancı işçilerin, ailelerinin durumu ve entegrasyonun gelişimi” adlı bir memorandum düzenlenmiştir (Franz, 1984). Ana konusunu Almanya’da büyüyen ikinci jenerasyonun entegrasyonu oluşturan memorandum, yabancı işçi ve ailelerine yönelik o zamana kadar göz ardı edilen sosyal ve toplumsal politikaların önemine dikkat çekmektedir. Memorandumda yer alan öneriler şunlardır: Göç durdurulurken gelen göçmenlerin resmen tanınması, özellikle yabancı çocuk ve gençlerin entegrasyonu için çabaların yoğunlaştırılması, Almanya’da doğan ve büyüyen yabancı gençlere yurttaşlığa geçmeleri için seçme hakkının verilmesi, yabancı işçilerin ve ailelerinin haklarının genişletilmesi için yasa ve yönetmeliklerin tekrar gözden geçirilmesi ve belirli bir süre Almanya’da yaşamış olanlara yerel seçimlere katılma hakkının tanınması. Memorandumda, ikinci ve üçüncü jenerasyon yabancı çocuk ve gençlerin sosyal entegrasyonu, yabancı politikasının ileriye yönelik birincil görevi olarak nitelendirilmiştir. Sosyal Demokrat ve Özgürlükçü Demokrasi Koalisyonu, Almanların ve yabancıların bir arada yaşamalarının kolaylaştırılmasına yönelik çalışmalar başlatmış, yabancı

düşmanı hareketlere karşı tavrı almış ve 1981 yılının sonunda Almanya'da doğan ve büyüyen gençlerin yurttaşlığa kabul edilmesini içeren bir yasa tasarısı hazırlamıştır. Yurttaşlığa kabul, entegrasyon politikasının etkili bir aracı olarak görülmüştür.

Sosyal Demokrat ve Özgürlükçü Demokrasi partilerinden oluşan Koalisyon hükümeti, 1982 yılında yabancı politikasını gözden geçirerek ana amacını şöyle belirlemiştir (Franz, 1984, s. 92): Yabancıların Almanya'ya göçü etkili bir şekilde sınırlandırılacaktır, yabancıların ülkelerine dönüşleri teşvik edilecek, uzun yıllardan beri Almanya'da yaşayan yabancıların sosyal ve ekonomik entegrasyonu iyileştirilecek ve oturma süreleri yeniden belirlenecektir. 1982 yılının sonbaharında yaşanan hükümet değişikliğinden sonra Hıristiyan Demokrat ve Özgürlükçü Demokrasi Koalisyonu kurulmuş, yeni hükümet, eyalet ve yerel temsilcilerin yer aldığı bir komisyon oluşturarak, Almanya'da gittikçe sayısı artan yabancılar nedeniyle ortaya çıkan toplumsal problemlerin çözülmesini amaçlamıştır. Komisyon, geleceğe yönelik yabancılar politikası için bazı kararlar almıştır. Bu kararlar arasında Almanya'da yaşayan yabancıların entegrasyonu, yabancı göçünün sınırlandırılması ve geri dönüşün teşvik edilmesi bulunmaktadır. Komisyonun önerileri çelişkili bulunmuş ve pek çok tartışmalara yol açmış, eyaletler kendi başlarına kararlar almaya başlamışlardır. İzlenmesi gereken yabancı politikası konusunda koalisyonda olduğu gibi partilerin kendi içlerinde de anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Hıristiyan Demokrat ve Özgürlükçü Demokrasi Koalisyon hükümetinin yabancılarla ilgili aldığı ilk karar, onlara maddi yardımda bulunularak geri dönmelerinin teşvik edilmesini içermiştir. Bu amaçla 1983 yılının Haziran ayında hazırlanan yasa taslağı, Yugoslavya, Türkiye, İspanya, Tunus, Portekiz, Fas ve Kore gibi o dönemde ve hala Avrupa Birliğine üye olmayan ülkelerin yurttaşlarına, ülkelere geri dönmeleri halinde maddi yardım yapılmasını öngörmüştür. Bu teşvik programından ancak çalıştıkları firma iflas etmiş olan veya en az bir yıldır kısa süreli çalışma içinde bulunan yabancıların yararlanabileceği koşulu getirilmiştir.

Alman hükümetinin yabancıların ülkelere dönmelerini teşvik amacıyla hazırladığı maddi yardım programına istenildiği kadar ilgi gösterilmemiştir. 1990'lı yılların başlangıcından itibaren doğu blokunun çöküşü üzerine Doğu ve Batı Almanyanın birleşmesi, Almanya'yı zor ekonomik koşullar içine sokmuştur. Bu dönemde dağılan Doğu Bloku ülkelerinden Çek, Slovak, Polonyalı, Macar ve Romenler Batı Avrupa ülkelerine göç etmişlerdir. Ekonomik amaçla gelen göçmenlere daha sonraki yıllarda eski Yugoslavya topraklarında ve Kosova'da yaşanan savaşlar, dolayısıyla savaş göçmenleri de eklenmiştir. Ülkesinde savaş yaşananlar, Almanya, Avusturya ve İtalya başta olmak üzere diğer Batı Avrupa ülkelerine savaş göçmenleri olarak süresiz veya sınırlı bir süre için yerleştirilmeye başlanmıştır. Bunun yanında çeşitli ülkelerde politik baskılara maruz kalan

sığınmacılar da Avrupa'ya yerleşmeye çalışmıştır. Gittikçe artan yabancı sayısı, göçün sınırlandırılması ve illegal göçe karşı sıkı önlemler alınması arayışlarını beraberinde getirmiştir. Almanya'da artan yabancı sayısı, yabancılara yurttaşlık hakkının verilmesi tartışmalarını beraberinde getirmiş, siyasi partiler arasında yoğun tartışmalara yol açmıştır. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Almanya'da da artan göçmen sayısına paralel olarak gerekli düzenlemeler ve iyileştirmeler yapılmamıştır.

Yabancılar Alman iş pazarına göre hareket etmekte, kişisel ve ekonomik hareket özgürlükleri sınırlandırılmaktadır. Almanya'da oturma sürelerinin bir limiti vardır ve bu süreyi uzatmak o kadar kolay olmamaktadır. Tüm bunlar yabancı işçilerin, uzun süreli perspektif geliştirmelerini önlemektedir. Yabancı işçilere ülkelere geri dönmeleri için yalnızca Almanya'nın içinde bulunduğu olumsuz koşullar değil, yıllardır istedikleri haklarını elde edememeleri de gerekçe olarak sunulmaktadır. "Bir yandan göçmenlerin Almanya için bir tehdit ve tehlike anlamına geldiği diğer yandan da göçmenlerin aldatılma ve sömürüyle tehdit edildiği söylenmektedir. Yabancı acınacak ya da korkulacak, çoğu zaman ise hem acınacak hem de korkulacak kişi olmaktadır" (Böke, 1997, s. 191).

1973 yılında göçün durdurulmasıyla yabancıların, geçici olarak ülkelere geri dönmeleri veya buna benzer bir deneyim geçirmeleri de engellenmiştir; buna göre, ülkelere dönmeleri halinde Almanya'ya yine gelme olanakları kalmayacaktır. Kendi ülkelerinde aradıkları ekonomik koşulları bulamayan yabancı işçiler, Almanya'yı istenildiği gibi terk etmeye yaşamamaktadır. Zaten yabancıların Almanya'yı terk etmeleri uzun vadede bu ülkenin zararına olacaktır.

Threanhardt (1984, s. 117)'nin konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

Göçün geçici karakteri bir fiksiyon haline gelmiştir. Göçmenlerin Almanya'dan gidecekleri düşünülemez. Onların gitmesi halinde tüm sektörler çökecek, çeşitli hizmetler gerçekleştirilemeyecek, ticaret ve ekonomide talep krizi yaşanacaktır. Göçmenlerin gitmesi halinde Almanya'da gittikçe gerileyen doğum oranı uzun vadede ekonomi ve sosyal hizmetler alanında iş gücü noksanlığına neden olacaktır. Göçmenlerin işe gereksinimi olduğu kadar iş verenlerin de onlara gereksinimi vardır.

Bir göç yasasına gereksinim duyulması madalyonun yalnızca bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzü ise, gelecekte göç talebinin artacak olması gerçeğidir. Avrupa'da ortalama yaşam beklentisi artarken doğum oranları sabit kalmakta veya gerilemektedir. Ortaya çıkan bu eğilimi tersine çevirmek zordur. Yaşlı bir nüfus sadece zihinsel hareketsizliğe yol açmamakta aynı zamanda sosyal devlet güvencesi için de tehlike oluşturmaktadır. Emeklilik kasasına giren kaynağın %8'ini yabancılar ödemesine karşın onlar, emeklilik kasasının ödemelerinin

yalnızca % 2'sinden yararlanabilmektedirler. Oysa göç ülkelerinin pek çoğunda orada yıllardan beri yaşayan, yeni bir yurt bulan ve hatta orada doğan ve hizmet veren pek çok yabancı vardır. “Yabancı gençlerin yaklaşık dörtte üçü Almanya’da doğmuştur. Başka bir deyişle artık onlar yabancı değildir. Pek çoğu misafir işçiden daimi göçmene dönüşmüştür ve Almanya’dan başka vatan tanımamaktadır. Almanya’da kalacak ve kalmak isteyen bu göçmenler engellenememektedir ve engellenmemesi de gerekmektedir” (Jacobsen, 1996, s. 120).

Göç ve göçe karşı önlemler, Avrupa Birliğinin üzerinde durduğu önemli konulardan biridir. Göç edilen ülkelerin varolan problemlerinin çözülebilmesi için ortak bir göç politikasına gereksinim vardır. Göçün nedenlerinin ortadan kaldırılabilmesi için tüm endüstri devletleri, üçüncü dünya ülkelerine uluslararası pazarlarda fırsat tanımalıdır. Göç baskısından bunalan Amerika ve Avrupa’ya bu konuda sorumluluk düşmektedir.

HABERLERİN İÇERİK ANALİZİ SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR

Alman medyasında Türklerin ve Türkiye’nin çizilen resmini ortaya koyabilmek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada FAZ ve SZ’da yer alan toplam 607 haber içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz edilen haberlerin % 52.4’ü (318 haber) FAZ’da, % 47.6’sı (289 haber) SZ’da yer almıştır. FAZ’da bir habere ortalama 125cm² yer ayrılırken, SZ’da 140cm² yer ayrıldığı belirlenmiştir. FAZ’da Türklerle ilişkili haberlerin % 9.5’i, Türkiye’ye ilişkin haberlerin ise, % 6.5’i birinci sayfada yer alırken, bu oranlar SZ’de % 8.9 ve % 5.8’dir. FAZ’da yer alan Türklerle ilgili haberlerin % 7’sinde, SZ’de ise % 6.5’inde fotoğraf kullanılmıştır. Türkiye’yle ilgili haberlerde fotoğraf kullanım oranı FAZ ve SZ’de ise, % 4.3 ve % 3.9 olarak belirlenmiştir. FAZ’da toplam haber oranı içinde Türkiye’yle ilgili haberlerin oranı % 56.3, Türklerle ilgili haberlerin oranı ise, % 43.7’dir. SZ’de bu oranlara çok yakın veriler elde edilmiştir: Türkiye ile ilgili haberlerin oranı % 56.4, Türklerle ilgili haberlerin oranı ise, % 43.6’dır. FAZ’da Türkiye ve Türklerle ilgili haberlerin % 56’sı, SZ’da ise % 47’si yorumlu ve negatif içeriklidir. Pozitif ve nötr içerikli haberlerin oranı FAZ’da % 11 ve % 33, SZ’da ise % 16 ve % 37’dir. Elde edilen bu bulgular, liberal-muhafazakar eğilimli FAZ’da Türkler ve Türkiye’ye ilişkin daha fazla negatif içerikli habere yer verildiğini ifade eden ikinci varsayımı doğrulamaktadır. Haber konusu kategorisi içinde Türklerle ilgili olarak FAZ, %45’le en yüksek oranda kriminal olaylara yer vermiştir. Uyuşturucu kaçakçılığı, hırsızlık, cinayet gibi olayları içeren kriminal haber kategorisi içinde yer alan Türk-Kürt çatışmasının oranı ise, % 8’dir. FAZ, Türklerle ilgili legal ve illegal göç haberlerine % 20, Türklerin Almanya’ya entegrasyonu ve vatandaşlık hakkından yararlanmaları konusuna % 15, Türklerle bağlantılı olarak sunulan ekonomik problemlere % 15, aşırı sağcıların şiddetine maruz kalan Türklerle ilgili haberlere

% 5 oranında yer ayırmıştır. SZ ise Türklerin karıştığı kriminal olaylara % 42 oranında yer vermiştir. Kriminal haberlerin % 7'sinin Türk-Kürt çatışmasıyla ilgili olduğu belirlenmiştir. SZ'da Türklerle ilgili legal veya illegal göç olaylarının oranı % 22'dir. FAZ'da ve SZ'da legal ve illegal göç hareketlerini içeren haberler, sürekli artan göçmen sayısını ve bunun alman ekonomisine getireceği yükü vurgulamakta ancak göçmenlerin hangi nedenlerden dolayı bu ülkeye gelmek zorunda kaldıklarına ilişkin enformasyon vermemektedir. FAZ'da yer alan Türklerle ilgili haberlerin % 28'inde, SZ'de, ise % 24'ünde arka plan bilgisinin yetersiz ve yüzeysel olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, haberlerde arka plan bilgisinin az bulunduğu ve yüzeysel olduğuna ilişkin yedinci varsayımı doğrulamaktadır. SZ'nin ürettiği diğer haber konularının oranı ise şöyledir: Türklerle bağlantısı kurulan ekonomik problemler % 16, Türklerin Almanya'ya entegrasyonu ve vatandaşlık hakkıyla ilgili haberler % 13.5 ve aşırı sağcıların şiddetine maruz kalan Türklerle ilgili haberler % 6.5. Aşırı sağcıların şiddetine maruz kalan Türklerle ilgili haberlere daha az yer verildiği gözlenmiştir. FAZ ve SZ'da, Türklerle ilgili haberlerde onların yaşam tarzları, kültürleri v.b konuları içeren enformasyon oranının çok düşük olarak belirlenmiştir. Bu oran FAZ'da %3.9, SZ'da ise % 4.2'dir. Bunun yanında FAZ'da, haberlerin yalnızca % 8.8'inde, SZ'da ise, % 9.6'ında Türkler, aktif haber aktörü olarak yer almaktadır. Bu bulgular, Türklerin yaşam biçimine ve kültürlerine ilişkin haber yapılmadığı ve kendilerini ifade edemediklerine ilişkin dördüncü varsayımı desteklemektedir.

FAZ'da, Türkiye'yle ilgili haber konusu kategorileri ve oranları ise şöyledir: Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri % 24, Spor % 18, Türk-dış politikası % 14, iç politika % 8.5, terör ve diğer silahlı çatışmalar % 7, ekonomi % 7, demokrasi ve insan hakları % 6.9, felaket/kaza % 6, Avrupa savunmasında Türkiye'nin rolü %5.4, turizm % 2, kültürel olaylar % 1.2. SZ'de ise aynı konulara şu oranlarda yer verilmiştir: spor % 25.1, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri % 19, Türk dış politikası % 10, terör ve diğer silahlı çatışmalar % 10, demokrasi ve insan hakları %9.5, ekonomi % 7.9, iç politika % 6.1, felaket / kaza haberleri % 4.3, Avrupa savunmasında Türkiye'nin rolü % 3.9, turizm % 3, kültürel olaylar % 1.2. Her iki gazetede de turizm ve kültür haberlerinin düşük oranda olması Almanya'da yaşayan Türkler gibi Türkiye'nin de daha iyi tanınmasını sağlayacak sosyo-kültürel içerikli haberlerin üretilmediğine ilişkin dördüncü varsayımı desteklemektedir. FAZ'da, Türklerle ilgili haberlerde olduğu gibi Türkiye ile ilgili haberlerde de arka plan bilgisinin yetersiz ve yüzeysel olduğu belirlenmiştir Bu oran FAZ'da % 44'ünde, SZ'de ise, % 39'dur. Bu bulgu ise, yedinci varsayımı desteklemektedir. FAZ'da yer alan Türkler ve Türkiye ile ilgili haberlerin %38.3'ünde "biz Almanlar-Almanya/onlar Türkler-Türkiye" ayrımı vurgulanmakta ve iktidar ilişkileri yansıtılmaktadır. Bu oran SZ'da % 33.5'dir. Bu bulgu, sekizinci varsayımı desteklemektedir.

Araştırmada kantitatif bulguların yanında medyanın Türklere ve Türkiye'ye ilişkin tasarımlarını ortaya koyan kalitatif bulgular da elde edilmiştir. Aşağıda FAZ ve SZ'nin Türklere ve Türkiye'ye bakış açısı ve onları tasarlama ve yorumlama biçimine ilişkin bulgular yer almaktadır. FAZ'da Türkler ve Türkiye'nin genel hatları ile çizilen resmi şöyledir:

- Türkler, eğitimsiz, basit bir yaşam biçimine sahip, yazgıcı ve gelecek şansına sahip olmayan, şiddete eğilimli, saldırgan, uyuşturucu kaçakçılığı ve başka kara işler yapan, yasa dışı yollardan ülkeye giren ve başkalarının da girmelerine yardımcı olan tehlikeli, hoş bir görüntüye sahip olmayan, sevimsiz insanlardır.

- Türk işçiler, Almanların işyerlerini elinden almaktadır. Almanya'da yaşanan işsizlik ve olumsuz ekonomik ve sosyal koşullar karşısında en doğrusu Türklerin ülkelerine geri dönmeleridir. Güç koşullar içinde yaşayan Almanlar, fedakarlık yaparak, yardıma gereksinim duyan yabancılara kendi ülkelerinin kapısını açarak iş yerlerini onlarla paylaşmaktadır. Buna karşılık onlardan uyum beklemektedir. Çok çocuklu Türkler ise, ülke ekonomisine yük getirmekte, sahip olduğu ve olmuş gibi gösterdiği çocukları için sosyal yardım almakta, ekonomiyi ve sosyal sistemi sömürmektedir.

- Türkler, yaşadıkları toplumla kaynaşmaktan çok kendi aralarında yaşamayı yeğlemekte ve Alman toplumuna entegre olmaya yanaşmamaktadır. Türkler, uzun yıllar boyunca Almanya'da yaşamalarına karşın bu ülkeye entegre olmayı başaramamış, Almanca'yı iyi öğrenememişlerdir.

- Geleneksel yaşam biçimlerini sürdürmeleri, İslami kurallara göre yaşamakta diretmeleri, çağdaş kültür ve Hıristiyan toplumun değerleriyle çatışmakta, çok farklı kültürden ulusların Almanya'daki varlığı, Alman kültürünü ve kimliğini tehdit etmektedir.

- Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmak isteyen bir ülkedir; ancak coğrafi ve kültürel özellikleri ile ne kadar Avrupalı olduğu sorgulanmalıdır. Türkler, modern ve geleneksel kimlikler arasında sıkışmış, nereye ait olduklarını bulmaya çalışmaktadır. Bunun yanında işsizlik ve enflasyon başta olmak üzere pek çok ekonomik problemi bulunan bu ülkenin Avrupa Birliğine üye olması, kaynakların bu ülkeye aktarılmasını gerektirecek ve Türkiye'nin kalkınmasının faturası Avrupa Birliği içindeki güçlü ülkelere çıkacaktır.

- Türkiye, demokrasi geleneğine sahip olmayan, insan haklarının çiğnendiği bir ülkedir. Avrupa Birliğine üye olmanın koşullarından biri de demokratikleşmedir; oysa Türkiye bu alanda üzerine düşeni yapmamaktadır.

- Türkiye’de politikacılar ve üst düzey bürokratlar, yolsuzluk olaylarına karıştıkları için politik kültür yozlaşmıştır.

- Türkiye’de, Kürt-Türk çatışmalarının yanı sıra laik-anti laik ve mafyanın neden olduğu çatışmalar yaşanmakta, bombalı eylemler sonucunda pek çok insan yaşamını kaybetmektedir. Türkiye güvenilir, huzurlu bir yaşam sürmeye elverişli bir ülke değildir.

SZ’da Türkler ve Türkiye’nin çizilen resmi genel hatları ile şöyledir:

- Türkler güney ülkelerinden gelen diğer yabancılar gibi sıcak kanlı insanlardır ve duygularıyla hareket etmekte, mantığını kullanamamaktadır. Türkler sırnaşık, can sıkıcı, tedirgin edici ve problemdir. Almanya’da meydana gelen şiddet eylemlerinde sorumlulukları bulunmakta ve toplumun huzurunu bozmaktadır.

- Türklerin ülkelerine geri dönmeleri halinde işsiz Almanlar için işyeri bulunabilecek, işsizlik oranı gerileyecek ve Almanlar, sosyal devletin olanaklarından daha fazla yararlanabilecektir. Ülkede çok sayıdaki yabancı varlığı, Alman halkının fedakarlık yapmasını gerektirmektedir.

- Kültür ve din farkı genellikle Türklerle Almanlar arasındaki problemlerin nedenidir ve bundan korku duyulmaktadır. Her ulusun kendi mantalitesine benzer mantaliteye sahip insanları çevresinde görme hakkı vardır. Berlin’in Kreuzberg mahallesine gidenler, kendilerini Türkiye’de sanmaktadır.

- Türkler, kendi gettolarına çekilmiş, Alman toplumuyla entegrasyon istememektedir.

- Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmak için gerekli koşulları yerine getirmemekte, sonra da duygusal tepki göstererek Avrupa’yı suçlamaktadır. Türkiye, kendisinden istenilen koşulları yerine getirmek için ciddi çaba göstermelidir. Demokrasi geleneğine ve deneyimine sahip olan Almanya’ya ve diğer Avrupa Birliği ülkelerine Türkiye’ye bu konuda yardımcı olmak ve yol göstermek düşmektedir.

- Türkiye’de demokrasi problemi vardır. Siyasi iktidarlar, ülkeye demokrasiyi yerleştirmek konusunda içtenlikli değildir. Bu ülkede insan hakları çiğnenmekte, Kürtlere karşı ayrımcılık yapılmaktadır.

- Türkiye pazar potansiyeli geniş bir ekonomiye sahip olmakla birlikte işsizlik, enflasyon ve üretim sorunu olan bir ülkedir. Bu ülkedeki ürktütücü işsizlik

oranı resmi rakamların çok çok üzerindedir. Milyonlarca işsiz insan, legal veya illegal yollardan Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine gitmek istemektedir.

- Türkiye’de politikacılar ve üst düzey bürokratlar, rüşvet ve çeşitli yolsuzluk olaylarına karışmaktadır.

- Türkiye’de güney doğuda yaşanan Türk-Kürt çatışmalarına büyük şehirlerin merkezlerinde de rastlanmaktadır. Radikal dincilerin eylemlerinin yanı sıra mafya hesaplaşmalarına sokak ortalarında her an rastlamak mümkündür. Türkiye, turistler için güven vermemektedir.

- Türkiye’de baskıcı geleneksel yaşam en çok kadınları ezmektedir. Evlenecekleri eşi bile seçme hakkına sahip olmayan kadınlar, siyasete ve toplumsal yaşama aktif olarak katılamamaktadır.

FAZ ve SZ haberlerinde çelişkiye ve pozitif iletilere de rastlanmıştır. Bu yaklaşıma göre, her yerde olduğu gibi misafir Türk işçiler arasında da iyi ve kötü insanlar vardır. Tüm Türkler, “kötü” ve “tembel” değildir. Bu haber kategorisinde işverenler için Türk işçilerin hoş geldiği ancak Almanların yaşamından uzak durmaları gerektiği satır aralarında ifade edilmektedir. Ayrıca Türk işçilerin vazgeçilmez olduğu belirtilmekte ancak her zaman Almanya’da kalma tehlikesine de dikkat çekilmektedir. Bunun yanı sıra haberlerde, “yabancılar da insandır”, “aslında insanlar eşittir ama...” gibi pozitif ayrımcılık yapılmaktadır. Analiz edilen haberler içinde nadir de olsa pozitif iletiler de vardır. Pozitif yaklaşıma göre, Almanya’nın misafir işçilere gereksinimi vardır. Almanya, ekonomisinin gelişmesini onlara borçludur. Türklerle ilgilenilmeli, onlara dostça davranılmalıdır. Kuşkusuz Türk toplumunun entegrasyon olamamasının tek nedeni ve sorumlusu Türkler değildir; Almanların da ülkelere gelen bu insanlara anlayışla yaklaşması, entegrasyon için çaba göstermesi gerekmektedir.

FAZ ve SZ’da yer alan haberlerde Türkler ve Türkiye tasarımlarına ilişkin bulgular, Türkler’in şiddete eğilimli, illegal ve yardım edilmesi gereken insanlar olarak görüldüğünü göstermektedir. Almanya’daki Türklerin kendi kültürlerini sürdürmeleri ve genellikle kendi aralarında, aynı mahallelerde yaşamaları, farklı bir dine sahip olmaları, tehdit edici ve entegrasyona isteksiz veya yeteneksiz olarak nitelendirilmelerine neden olmaktadır. Bu bulgu, üçüncü varsayımı desteklemektedir. Her iki gazetede de Almanya’da ekonominin içinde bulunduğu olumsuz koşullardan dolayı veya dolaysız olarak Türklerin sorumlu tutulduğu, ekonomik ve sosyal sistemi sömürdüklerine ilişkin yaklaşımlar belirlenmiştir. Bu bulgu, beşinci varsayımı desteklemektedir. Türkiye’ye ilişkin haberlerin analizi ise, her iki gazetede de Türkiye’nin Avrupa Birliğine girmek için ciddi çaba sarf etmediği yaklaşımının egemen olduğunu göstermiştir. Türkiye, demokrasiyi

yerleştirmede başarısız, insan haklarına saygısı olmayan bir ülkedir ve demokrasiyi yerleştirmek için bu konuda deneyime sahip, her şeyi bilen Avrupalının yardımına gereksinim duymaktadır. Türkiye ekonomisi kötü, politik çatışmaların ve yolsuzlukların yaşandığı bir ülke olarak tasarlanmaktadır. Bunun yanında Türkiye'nin, terör ve mafyanın neden olduğu diğer silahlı çatışmaların sık yaşandığı bir ülke olarak tasarlandığı gözlenmiştir. Türkiye radikal İşlam'ın temsilcileri ile laikler arasında, modern ve geleneksel yaşam arasında çatışmanın var olduğu bir ülkedir. Bu bulgular da altıncı varsayımı desteklemektedir. Haber analizi sonucunda şaşırtıcı olarak Türkiye ile ilgili haberler kategorisi içinde "spor" haberlerine umulandan daha fazla yer verildiğini belirledim SZ, haber kategorileri içinde en yüksek oranda, % 25.1, spor olaylarına yer ayırırken, bu oran FAZ'da %18'dir ve en çok yer verilen haber konusu kategorisi kapsamında ikinci sıradadır. SZ'da spor haberlerinin % 95'i, FAZ'da ise, % 93'ü Galatasaray ile ilgilidir. Spor haberlerinin geriye kalan bölümü ise, yine futbol ve haltere ilişkindir. Kuşkusuz Türk sporuna Alman basınında bu kadar yer ayrılmasının nedeni Galatasaray'ın Avrupa ülkeleriyle futbol karşılaşmaları, karşılaşmalar öncesinde İngilizlerin Türkiye'de çıkardıkları olaylar ve bir Türk takımının Avrupa için alışılmadık başarısıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlar yalnızca belirli olayları kendileri gözleme veya kontrol etme olanağına sahiptir. Bunun dışında büyük ölçüde medyanın verdiği enformasyona bağımlıdır. Medya, objektif gerçeğe ters düşen, sembolik bir sosyal gerçeklik yaratmaktadır. Medya, haberlerinde sosyal gerçeği belli ölçüde yansıttığı gibi tasarlanmaktadır da. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular Delgado (1972), Merten ve Ruhrmann (1986) ve Gür (1998) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarından çok farklı değildir. Merten ve Ruhrmann'ın araştırma sonucundan biraz farklı olarak Türklerin haberlerde nadir olarak egzotikleştirildiği belirlenmiştir. Türklere yüksek oranda kriminalite ve tehditkarlık atfedilmesi, entegrasyona yeteneksiz olduklarının ileri sürülmesi gibi negatif yönelimli haberler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yapılmaya devam edilmektedir. Yapılan araştırmalar Almanların yabancılardan daha fazla suç işlediklerini göstermesine karşın kriminalite yabancılara ve Türklere atfedilmektedir. Türklerin problem olarak görülmesinde illegal göç, radikal dincilik, uyuşturucu ticareti, kriminalite ve Türk-Kürt çatışmasının Almanya'ya taşınması gibi tehdit edici görülen olaylar etkilidir. Türkler, saldırgan, potansiyel suçlu ve ekonomiyi sömüren asalaklar olarak betimlenmektedir. Ekonominin içinde bulunduğu olumsuz koşullardan diğer yabancılarla birlikte onlar da sorumlu tutulmaktadır. Türklerin medyada kendilerini ifade etmelerine geçmişte yer verilmemiştir ve bu uygulama günümüzde de sürmektedir. Türkler, kendilerini ifade edemedikleri gibi Türkleri temsil eden kuruluşların temsilcilerine de medyada söz hakkı

tanınmamaktadır. Onlar pasif kalmakta, medyada çok nadir süje olarak temsil edilmekte, genellikle bir obje olarak yer almaktadır. Bu durum onların problemlerini toplum karsında tanımlayamamalarına ve uygun zm üretilmesine katılamamalarına neden olmaktadır. Misafir işçilere ilişkin haberler Delgado (1972) ile Merten ve Ruhrman (1986) tarafından geçmişte yapılan araştırmaların da ortaya koyduğu gibi günümüzde de insancıl bakış açısına göre değil negatifliğe, aktelliğe ve dışlama mantalitesine göre yapılandırılmaktadır. Alman medyası sık sık haberletirdiği Türklere, dil bariyerine rağmen kendilerini ifade etme ve anlatma olanağı tanınmalıdır. Türkler, klielere göre, Almanların zit kutbu olarak, tüm hakları elinden alınmış zavallı bir kurban veya toplumu sömüren bir asalak, bir canavar gibi sunulmamalıdır. Alman medyasının "biz/Almanlar" ve "tekiler/Türkler" ayrımı dikkat çekmektedir. "Biz" ile "onlar" arasında yapılan vurgulamalar ile karşılıklı anlayış ve kabul zorlatırılmaktadır.

Alman basını haberlerde Türkiye'yi demokrasiyi gerekletirmeyen, Avrupa standartlarından uzak, politik ve toplumsal çatışmaların, doğal felaketlerin ve pek çok olumsuzluğun yaandėı bir ülke olarak tasarlanmaktadır. Gr (1998)'n araştırmasının üzerinden be yıl geçmesine karşın Türkiye zemediği ekonomik ve siyasal problemleri, insan hakları ve Kürt sorunu ile Alman basınında negatif temsil edilmeye devam etmekte, haberlerin taraflı ve yorumlu sunumu gözlenmektedir. Trkların ve Türkiye'nin Alman basınındaki tasarımınn değimediğine ilişkin varsayım elde edilen bulgulara göre maalesef doğrulanmıştır. Avrupalı kimliği sorgulanan Türkiye ve Trkların haberlerin büyük bir bölümünde negatif tasarlanması, Almanların araya mesafe koymasına, üstünlük duygusu yaratılmasına, korku ve haklılatırmaya ve sınırlandırma önlemlerinin alınmasına neden olmaktadır.

Negatif vurgulamalar, Türklere ve Türkiye'ye ilişkin varolan önyargıları onaylamakta ya da yeniden üretmektedir. Ağırlıklı olarak negatif olaylara yer verilmesi Trkların pozitif hiçbir şey gerekletirmediği izlenimini yaratmaktadır. Yabancıların içinde bulunduğu sosyal yabancılık, yabancı grupların kendi grubuna dahil edilmesi, kültürel yabancılık ise, öğrenme yoluyla açılabilir. Gazetecilerin karmaşık konular hakkında bilgi edinmek için daha fazla zaman ayırmaları ve daha fazla olay yerinde çalışmaları gerekmektedir. Medya ayrımcılık içeren formülasyonlardan ve içeriklerden sakınmalı, kültürlerarası iletişime ve karşılıklı kabule yardımcı olmalıdır. Haber seçimi stratejileri, yapıları ve yöntemleri üzerinde haberin sunumu kadar önem verilerek durulmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Bielefeld, U. (1998). Das eigene und das fremde. U. Bielefeld (Ed.), Das eigene und das fremde: Neuer rasisimus in der alten welt? Hamburg: Hamburger Edition HIS.
- Böke, K. (1997). Die invasion aus den armenheusern europas. Metaphern im einwanderungsdiskurs. K. Böke, M. Jung & M. Wengeler (Ed.), Die sprache des migrationsdiskurses. Opladen: Westdeutscher.
- Delgado, J. M. (1972). Die gastarbeiter in der presse. Eine inhaltsanalytische studie. Opladen: Leske + Budrich.
- Fazlic, N., Joepgen, M., Kollbeck, J., Möltgen, W., Sievert, H., Thanscheidt, G. & Ruhrmann, G. (Ed.) (1995). Das bild der ausleander in der öffentlichkeit. Opladen: Leske + Budrich.
- Franz, F. (1984). Ausleanderrecht. Kritische bilanz und versuch einer neuorientierung. H. Griese (Ed.), Der gleaserne fremde. Opladen: Leske + Budrich.
- Gür, G. (1998). Das Türkeibild in der deutschen presse unter besonderer berücksichtigung der EU-Türkei-beziehungen. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Hömberg, W; Schlemmer, S. (1995). Fremde als objekt. Media perspektiven, 1, 11-21.
- Jacobsen, C. S (1996). Vom fremden zum mitbürger-ausleanderpolitik im spannungsfeld zwischen migration und integration. G. Stötzel & A. Wierlacher (Ed.), Blickwinkel. München: Iudicium.
- Jeager, M. & Jeager, S. (1993). Verstrickungen- der rassistische diskurs und seine bedeutung für den politischen gesamt-diskurs in der bundesrepublik Deutschland. S. Jürgen, & J. Link (Ed.), Die vierte gewalt. rassistismus und die medien. Duisburg: Duisburger Institut für Sprach- und Sozialforschung, Basis.
- Ladwig, B. & Münkler, H. (1997). Dimensionen der fremdheit. H. Münkler & B. Ladwig (Ed.), Furcht und faszination: Facetten der fremdheit. Berlin: Akademie.

- Link, J. (1993). Zu hause asylantenfrei-in übersee auf friedenmission? S. Jeager & J. Link (Ed.), Die vierte gewalt. rassismus und die medien. Duisburg: Duisburger Institut für Sprach- und Sozialforschung, Basis.
- Merten, K & Ruhrmann, G. (1986). Das Bild der ausleander in der deutschen presse. Ergebnisse einer systematischen inhaltsanalyse. Opladen: Westdeutscher.
- Merten, K. (1995). Inhaltsanalyse. Opladen: Westdeutscher.
- Müller, D. (1997). Ketzer und ketzerinnen. C. Lüth, R. Keck & E. Wiersing (Ed.), Der umgang mit dem fremden in der vormoderne. Wien: Böhlau.
- Ruhrmann, G. (1997). Fremde im mediendiskurs. Ergebnisse empirischer presse-, TV-und PR-analysen. K. Böke, M. Jung & M. Wengeler (Ed.), Die sprache des migrationsdiskurses. Opladen: Westdeutscher.
- Stagl, J. (1997). Grade der fremdheit. H. Münkler & B. Ladwig (Ed.), Furcht und faszination: Facetten der fremdheit. Berlin: Akademie.
- Threanhardt, D. (1984). Ausleander als objekte deutscher interessen und ideologien. H. Griese (Ed.), Der gleaserne fremde. Opladen: Leske + Budrich.
- Waldenfels, B. (1993). Verschreankung von heimwlet und fremdwelt. R. A. Mall & D. Lohmar (Ed.), Philosophische grundlagen der interkulturaliteat. Amsterdam: Editions Rodopi.